

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-37>

**ACTUAL ISSUES OF EXTENSION BY THE INVESTIGATING
JUDGE OF THE VALIDITY PERIOD OF THE PERMISSION
TO CONDUCT COVERT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОДОВЖЕННЯ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ
СТРОКУ ДІЇ ДОЗВОЛУ НА ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ
СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ**

Malenko O. V. Маленко О. В.

Ph.D in Law, Attorney,

Managing Partner

INTERLEGUM Attorneys' Partnership

Kyiv, Ukraine

кандидат юридичних наук, адвокат,

керуючий партнер

Адвокатське об'єднання INTERLEGUM

м. Київ, Україна

Закріплення інституту негласних слідчих (розшукових) дій в Кримінальному процесуальному кодексі України 2012 року (надалі – КПК України) ознаменувало новий етап в нормативній регламентації проведення негласних заходів у кримінальному провадженні. Незважаючи на прогресивність як чинного кримінального процесуального закону нашої держави, так і загалом ідеї унормування системи вказаних таємних заходів безпосередньо в процесуальному законі, вивчення актуальної правозастосовної практики по корупційним кримінальним провадженням свідчить про наявність суттєвих прогалин у нормативному регулюванні відповідного кола кримінальних процесуальних правовідносин, що не сприяє забезпеченню належного ступеня захисту прав та законних інтересів особи в галузі кримінального правосуддя.

За КПК України переважна більшість негласних слідчих (розшукових) дій проводиться тільки з дозволу слідчого судді. Окрім того, характерною особливістю вітчизняного кримінального процесу є надання відповідного дозволу слідчим суддею, який є: (1) головою або іншим визначеним ним суддею суду апеляційної інстанції; (2) слідчим суддею Вищого антикорупційного суду (в кримінальних провадженнях, які підсудні Вищому антикорупційному суду). Таким чином, законодавець, наділяючи такими повноваженнями зазначених суб'єктів, підтверджує значущість досліджуваної кримінальної процесуальної діяльності та суттєвість обмеження прав, свобод і законних інтересів особи в кримінальному судочинстві при проведенні негласних заходів, що потребує підвищеного ступеня судового контролю за законністю дій сторони обвинувачення з означених питань.

За загальним правилом, встановленим ч. 1 ст. 249 КПК України, строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці [1]. Як правило, слідчий суддя надає відповідний дозвіл на максимально можливий процесуальний строк, тобто на два місяці. В спеціальній науковій літературі відзначається, що на практиці досить часто трапляються випадки, що вимагають продовження проведення негласних слідчих (розшукових) дій, дозвіл на які надавався ухвалою слідчого судді. Відповідно до положень КПК України таке продовження проведення негласних слідчих (розшукових) дій передбачено за ініціативою слідчого, прокурора [2, с. 137]. Таким чином, в разі завершення строку дії дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, але при необхідності в продовженні проведення негласних заходів, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором повинні звернутися за продовженням дії відповідної ухвали до слідчого судді.

В корупційних кримінальних провадженнях практично в усіх випадках сторона обвинувачення проводить відповідний комплекс негласних слідчих (розшукових) дій протягом строку, який перевищує два місяці, що пов'язано зі складністю відповідних кримінальних проваджень, високою латентністю даної категорії кримінальних правопорушень, застосуванням заходів конспірації та впливу інших суб'єктивних і об'єктивних факторів. За таких умов проблематика продовження строку дії дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій набуває вагомого теоретичного та практичного інтересу.

За ч. 2 ст. 249 КПК України, якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами ст. 248 КПК України. Відповідно до ч. 3 ст. 249 КПК України крім відомостей, зазначених у ст. 248 КПК України, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії [1]. Таким чином, продовження дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій понад загальний строк (тобто кожного разу після спливу максимальних двох місяців) вимагає від сторони обвинувачення зазначення нових обставин для обґрунтування потреби в пролонгації проведення відповідних негласних заходів слідчим суддею.

М. В. Членов зазначає, що під продовженням негласних слідчих (розшукових) дій розуміється її безперервне проведення понад встановлений двох місячний строк, але не перевищуючи максимальні

строки досудового розслідування [3, с. 261]. В юридичній літературі цілком слушно відзначається, що кримінальний процесуальний закон не визначає, за який час до завершення строку дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій прокурор або слідчий, за погодженням з прокурором, мають звернутися до слідчого судді з клопотанням про продовження дозволу на проведення відповідних негласних заходів [4, с. 57]. Серед представників доктрини кримінального процесу з даного приводу висловлюються такі міркування: (1) клопотання про продовження строку дії ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідно подавати не пізніше, ніж за п'ять днів до спливу строку дії зазначеної ухвали [5, с. 223]; (2) клопотання про продовження строку дії ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідно подавати не пізніше, ніж за п'ять робочих днів до спливу строку дії зазначеної ухвали [6, с. 14]; (3) строк звернення з клопотанням про продовження строку дії ухвали слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій необхідно обирати індивідуально у кожному конкретному кримінальному провадженні з урахуванням його фактичних обставин (за два дні, за день, в останній день тощо) і це не потребує нормативної регламентації в КПК України [3, с. 260]. З наведеного слідує, що серед вчених-процесуалістів немає єдності щодо порядку ініціювання продовження строку дії дозволу слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. На наше переконання, строк в п'ять днів є цілком обґрунтованим з огляду на потребу в дослідженні слідчим суддею додаткових відомостей.

На переконання В. А. Колесника, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором, крім відомостей, передбачених в ст. 248 КПК України, при необхідності продовження дозволу слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, повинні розкрити результати, що були отримані після початку проведення раніше дозволених негласних слідчих (розшукових) дій, надавши додаткові відомості, які розкривають підстави для продовження строку дії відповідного дозволу [7, с. 20]. Зазначені міркування є цілком слушними, оскільки з приписів КПК України не зрозуміло про які саме додаткові відомості йде мова, що на практиці призводить до численних зловживань з боку представників сторони обвинувачення.

Вивчення правозастосовної практики свідчить, що слідчий за погодженням з прокурором або прокурор не завжди надають слідчому судді та/або вказують у клопотанні додаткові відомості, які дають підстави для продовження проведення негласних слідчих (розшукових) дій. У більшості випадків у клопотанні зазначаються ті ж самі обставини, що і при первинному зверненні. При з'ясуванні підстав для продовження

негласних слідчих (розшукових) дій суб'єкти подання клопотання посилаються на різні обставини, а саме: відсутність технічної можливості виконання попередньої ухвали слідчого судді; продовження злочинної чи неправомірної діяльності, яку особа «вдало конспірує та приховує» тощо [4, с. 58]. Отже, недосконалість приписів КПК України призводить до безпідставного продовження дозволів слідчого судді на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що має наслідком істотне обмеження прав та законних інтересів певних осіб, які взагалі можуть мати опосередкований зв'язок з потенційними підозрюваними (обвинуваченими).

Беручи до уваги наведене, вважаємо за необхідне запропонувати викласти ч. 3 ст. 249 КПК України в такій редакції: «3. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, прокурор повинен навести у клопотанні мотивоване обґрунтування потреби в подальшому проведенні негласної слідчої (розшукової) дії, а також додати до такого клопотання всі результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії за попередньо наданим слідчим суддею дозволом і за необхідності надати будь-які додаткові відомості, що дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії».

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 8.
2. Коваль А.А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 264 с.
3. Членов М.В. Щодо питання продовження слідчим суддею строків негласних слідчих (розшукових) дій. *Право і суспільство*. 2018. № 1. Ч. 2. С. 257–263.
4. Багрій М.В., Луцик В.В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Харків: Право, 2017. 376 с.
5. Проценко О.О. Актуальні питання продовження, припинення та повідомлення особам, відносно яких проводилось спостереження за особою, річчю або місцем в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2014. № 9–1. С. 221–224.
6. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навч.-практ. посібник. С.С. Кудінов, Р.М. Шехавцов, О.М. Дроздов, С.О. Гриненко. 2-е видання, розшир. й доповн. Харків: Оберіг, 2015. 424 с.

7. Колесник В.А. Негласні слідчі (розшукові) дії: кримінально-процесуальні та криміналістичні аспекти підготовки і проведення: наук.-практ. посібник. Київ: Прецедент, 2014. 135 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-38>

SITUATIONAL APPROACH IN THE THEORY AND PRACTICE OF FORENSIC SUPPORT OF COURT PROCEEDINGS

СИТУАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Myroshnychenko Yu. M. Мирошниченко Ю. М.

*Candidate of Law,
Chairperson of the Illichiv district court of
Mariupol, Donetsk region
Mariupol, Ukraine*

*кандидат юридичних наук,
голова Іллічівського районного суду
м. Маріуполя Донецької області
м. Маріуполь, Україна*

Ситуаційний похід завойовує все більш міцні позиції в юридичній наці та практиці, оскільки дозволяє встановити зв'язок між різними розділами та вченнями науки, з одного боку, та між рекомендаціями науки і практичною діяльністю — з іншого боку. Не є винятком і криміналістика, теоретичні положення та практичні рекомендації якої пронизані ситуаційною обумовленістю поведінки суб'єктів кримінального процесу.

Водночас розвиток криміналістики демонструє стійку тенденцію до використання ситуаційної методології у розробленні проблем судового провадження. Ситуаційний підхід дає рекомендації щодо того, як слід керувати судовим провадженням у певних ситуаціях. Поряд з цілісним сприйняттям обстановки кримінального провадження ситуаційний підхід дозволяє здійснювати ефективне управління конкретною ситуацією та приймати обґрунтовані тактичні рішення, ґрунтуючись на аналізі й оцінці ситуації.

Можливість здійснення попереднього аналізу ситуації та прогнозування її розгортання робить ситуаційний підхід набагато ефективнішим, ніж традиційний метод проб і помилок і дозволяє уникнути значних втрат часу, сил і засобів. Придатність різних криміналістичних методів і засобів, необхідних для досягнення мети їх